

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

45. An servi possint deferre literas amatorias ad concubinam Domini? Et quid de aliis operibus indifferentibus, quæ ex justa causa possunt servi ex mandato Domini exercere? Ex p. 7. tr. 7. res. 52. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

licet Navar. lib. 5. cons. 5. de pœnit. damnet mortali-
liter scribere concubinae literas, vt post cenam
peccet ideo damnat, quia circumstantia malis finis
ergo si hic finis malus cessat ex parte scribentis, seu
deferentis, cessabit ex parte illius peccatum. Neque
obinde debent dici ij deferentes lenones, quia hæc
faciunt necessitate pressi, non vt prauam fieri inten-
tionem promoueat. Hæc Palau. Et hanc opinio-
nem quoad delationem tantum literarum probabi-
lem putat Hurtado de Mendoza in 2. 2. disput. 173.
sect. 30. §. 399. vbi declarat mentem Sanchez; sic
enim ait. Si literæ contineant verba turpia, censet
Pater Thomas ea non posse deferri, quia sunt intrin-
secè mala, nisi inter coniugatos, aut sponfos de fu-
turo. Videtur igitur censere nullo pacto licitum esse
hoc genus obsequij. Opinor hæc non dici valde con-
sequenter; quia si illa delatio est intrinsecè mala, ergo
nullo pacto exerceri potest. at ipse paulò inferius dicit.
Hæc autem omnia vt iis qui famuli non sunt, liceant,
grauiores adhuc causas desiderantur. Vt autem eius
authoris, consequentiam tueamur, dicendum est ex
eius opinione verba turpia esse intrinsecè mala, delati-
onem autem non esse intrinsecè malam. Non sunt
antedeferenda sine vrgenti necessitate; idemque cen-
set de internuncio concedente locum, aut tempus
idem de famulo scribente has litteras. Illi autem qui
famuli non sunt, egent grauiori causa ad honestan-
das eas actiones, qui verò mandata deferunt, non
sunt dicturi, Vade, sed herus te vocat, prima enim
vox est persuasio, secunda verò est significatio vol-
untatis alienæ, quæ non est intrinsecè mala. Quan-
do verò nulla est suspicio de literis, aut ruina inde
imminenti, possunt sine scrupulo ferri. * Idem
dicit Pater Thomas de famulo de famulo iussu heri sequente
fœminam indicaturo vbi habitat, censet enim non
sufficere solum famulatorem, sed requiri vrgentiorem
causam. * Item docet posse vrgenti occasione aperire
ianuam, & indicare herum. Imò censet cum aliqui-
bus posse herum iuari vt ascendat per fenestram,
quia illa actio est de se indifferens, quam non tenentur
vitare cum graui, & proportionato damno. Ita
Hurtado vbi supra. Non desinam etiam hic adnotare
ea quæ docet Azorius tom. 2. lib. 12. cap. 18. quest.
3. vbi supra sic ait. Queritur an sit peccatum quando
famulus, vel ancilla iuuat concubinam ad se ornand-
um? Item quando famulus, vel ancilla aperit ostium
adultero venienti suo heri iubente, aut quando
sternit lectum, in quo scit heram cum amasio peccat-
uram; aut quando iussu heræ vocat amasium, vt
cum eo colloquatur in vinea, vel horto, vbi scit
heram cum amasio solitam peccare; aut quando dicit
ei iussu heræ, Vocat te ad cenam heræ mea, & scit
cum eo post cenam solitam vocare heram? Navar-
rus ait non esse peccatum in primo; & ita idem di-
ceret de secundo, si fecisset mentionem, quia in
vtrouque famulus, vel ancilla solum concurrat ad sub-
stantiam operis indifferens, & ad obsequium suum
debitum heræ præstandum, quando id facit vt obedi-
at heræ sine mala alia intentione. Ita ille.

RESOL. XLV.

An serui possint deferre literas amatorias ad concubi-
nam Domini?
Et quid de alijs operibus indifferensibus, quæ ex iusta
causa possunt serui ex mandato Domini exerceri?
Ex p. 7, tr. 7. Ref. 52. alias 51.

§. 1. De hoc casu ego egi in 3. part. tract. 6. * Re-
sol. 46. & me citato ad illum sic respon-
det Machadus tom. 2. lib. 6. part. 7. tract. 11. num.
Tom. V II.

6. Queda pnes granemente controuerso entre los
Dorores, si sea licito al criado llevar algunt recan-
do, o papel del señor, que contenga palabras torpes,
i prouocatorias a mal. Sanchez, i otros graues Au-
tores, i con mucha razon condenan en el criado
estas acciones por tan intrinsecamente malas, que no
ay, ni se puede dar causa en el criado que las coho-
neste: Quod si is sit causa moralis, & instrumen-
tum fornicationis proximum; quod communis exi-
stimatio testatur hos famulos Leonnes (vulgo alca-
guetes) appellans. Algunos son de parecer, que el
criado no peca en llevar a vna muger vn papel de
su señor en que lo solicita para sus torpes amores;
porque juzgan, que esto es muy diferente, que solici-
tarse el mismo criado por palabra: pues parece, que
solo llevar, i dar el papel a la muger, no es directa
cooperacion al peccado, como proximo instrumento,
sino remota; por lo qual juzgan; que seria licito
al criado en algun caso de grande necesidad. Si
bien Palau. siente que basta qualquiera vrgente
causa que conueniesse en el criado Ita ille; de ali-
is verò operibus indifferensibus, quæ ex iusta
causa possunt serui ex mandato domini exercere,
vide Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 6.
num. 12. & seq. Valquez opusc. de scandalo,
question. 43. art. 8. dub. 7. & recognosce
meipsum in part. 5. tract. 7. Resolut. 27. 28.
& 29.

in Ref. 73. §.
Ex dictis, &
in Ref. 78. §.
1. ad lin. 13.
vers. nec li-
teras hetti.

R. si hic ci-
tata hinc est
antedecens,
alia vero
docet hanc se-
quenter.

RESOL. XLVI.

An possit famulus scalam apponere, vel sustinere
Dominum ascendentem ad fenestram, vt rem ha-
beat cum fœmina?

Et aliqua alia circa hoc explanantur in textu huius
Resolutionis, quæ facere, vel non facere famuli
possint in similibus casibus cum Dominis. Ex p. 5.
tr. 7. Ref. 28.

§. 1. Affirmatiuè respondet Castrus Palau. tom.
1. tract. 6. disput. 6. punct. 11. n. 5. vbi
sic ait. Si indifferetia proximiora peccato subministras
aliam causam grauiorem honestandi administratio-
nem exposulo, qualis esset si pater toruis oculis te
aspiceret, & timeres malè tractari; vel si dominus à
domo sua te expelleret, & expulsus cogeres mendic-
care, vel peroriam pati, præcipue cum non ita facile
alium dominum inuenias, qui familia, vel peiora mi-
nisteria non petat, vel si in eius domo te sustinet, id sit
te obiurgando & increpando, vel debita mercede de-
fraudando. Si enim aliquid ex iis damnis tibi proue-
nit eo quòd non ministres actiones indifferentes de
se, & prauo vsui ex malitia domini deferentes, pote-
ris illa ministrare, quia tunc non censeris peccato il-
lius cooperari, sed potius permittere. Vnde licet tibi
tali vrgente occasione, presso concubinam portare,
signare locum domino vbi sit. Item dicere concubi-
næ. Dominus meus dicit vt illum hac nocte expe-
ctes, vel eum videas. Item domino ascendere volenti
fenestram ad rem habendam cum fœmina, poteris
pedem sustinere scalam apponere, quia sunt actiones
de se indifferentes, & ita Navar. lib. 5. consil. in 2.
edit. cons. 5. de pœnit. circa finem. vbi postquam
plures ex his casibus appouisset, concludit. Ex his
videtur colligi ratio defendendi omnes prædictos à
peccato saltem mortifero, modò, vt in casu proponi-
tur, non placeat eis peccatum, & faciant obsequia
prædicta ob aliquem bonum finem, puta eo
quòd habeant illa causa officij sui, vel iustam
mercedem, licet enim hæc officia & obsequia sint
valde

Sup. hæc do-
ctrina vsque
adnor. seq.
infra in Ref.
78. §. Nota
secundo, pro-
pe finem, à
vers. Nota
vero, & infe-
rius in tr. 8.
Ref. 50. §.
Non sunt.

Sup. casibus
seqq. in hoc
textu in
Ref. seq. &
supra in Ref.
44. ante fi-
nem, à vers.
Idem dicit
Pater Tho-
mas & in fi-
ne Ref. 45 &
pro parte su-
pratio R. 42.
ad lin. 3. &
pro parte in-
fra in Ref.
67 §. verum,
& in Ref. 73.
§. Ex dictis
& in Ref. 75.
à medio, &
vers. Dmi-
que, vsque in
finem, & in
Ref. 78. §.
primo fa-
mulus.

